

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กองการเจ้าหน้าที่ กลุ่มสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง โทร./โทรศาร ๐ ๒๕๗๙ ๘๔๑๓

ที่ กษ ๐๙๐๒/ ว ๙๙๗ วันที่ ๓ วันวานนี้ ๒๕๖๗

เรื่อง ประกาศรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือก

เรียน ลนก./ผอ.กอง/สถาบัน/สำนัก/ศพส./สวพ. ๑ – ๔/สขช./กตน./กพร./สนก./กปร./กภย./กม. และ กศก.

กปพ. ส่งเรื่องของนางสาววิภาณี เจือสกุล ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ (ตล.๑๖๔) กลุ่มงานวิจัยสารพิษตอกค้าง กลุ่มวิจัยวัตถุมีพิษการเกษตร กปพ. ขอเข้ารับการประเมินบุคคล เพื่อประเมินผลงานให้ดำรงตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ชำนาญการพิเศษ ตำแหน่งเลขที่ และส่วนราชการเดิม ซึ่งกรมฯ ได้เห็นชอบการประเมินบุคคลแล้ว เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๗

ขอประกาศรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือก ชื่อผลงาน พร้อมเค้าโครงผลงาน และสัดส่วนของผลงาน โดยสามารถดูเค้าโครงผลงาน (บทคัดย่อ) และสัดส่วนของผลงานได้จาก Website ของ กกจ. และหากประสงค์ จะทักทวงโปรดแจ้งที่ กกจ. ภายในเวลา ๓๐ วัน นับแต่วันประกาศ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

นายปรัชญา วงศ์
ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่

แบบเสนอเค้าโครงผลงานและข้อเสนอแนะคิดที่เสนอเพื่อขอรับการประเมิน

1. ผลงาน จำนวนไม่เกิน 3 เรื่อง (โดยเรียงลำดับความต้องการหรือความสำคัญ)

ผลงานลำดับที่ 1

เรื่อง วิจัยปริมาณสารพิษตอกค้างтолfenpyrad ในคน้ำ เพื่อกำหนดค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษตอกค้าง

ทะเบียนวิจัยเลขที่ 65-60-02-65-00-05-65

ระยะเวลาดำเนินการ (เดือน ปี พ.ศ. ที่ดำเนินการ) ตุลาคม 2564 - กันยายน 2567

สัดส่วนของผลงาน

รายชื่อ/ตำแหน่ง/สังกัด ผู้ขอประเมิน/ผู้มีส่วนร่วมในผลงาน (ถ้ามี)	สัดส่วนของผลงาน (%)	รับผิดชอบในฐานะ
นางสาววัวเลนไทน์ เจือสกุล ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ กลุ่มงานวิจัยสารพิษตอกค้าง กลุ่มวิจัยวัตถุมีพิษการเกษตร กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร	85	หัวหน้าการทดลอง
นางสาวชนิตา ทองเข็ม ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานวิจัยสารพิษตอกค้าง กลุ่มวิจัยวัตถุมีพิษการเกษตร กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร	5	ผู้ร่วมการทดลอง
นายวีระสิงห์ แสงวรรณ ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ กลุ่มงานวิจัยสารพิษตอกค้าง กลุ่มวิจัยวัตถุมีพิษการเกษตร กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร	5	ผู้ร่วมการทดลอง
นางสาววิชญา ควรหัตต์ ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ กลุ่มงานวิจัยสารพิษตอกค้าง กลุ่มวิจัยวัตถุมีพิษการเกษตร กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร	5	ผู้ร่วมการทดลอง

เค้าโครงผลงาน (บทคัดย่อ)

ทำแปลงทดลองและวิเคราะห์หาปริมาณสารพิษตอกค้างтолfenpyrad (tolfenpyrad) ในคน้ำเพื่อนำมากำหนดค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษตอกค้าง (MRL) ระหว่างปี พ.ศ. 2564-2567 โดยทำการทดลองในแปลงคน้ำของเกษตรกรทั้งหมด 6 แปลง บริเวณพื้นที่อำเภอท่ามะกาและอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี, อำเภอเมืองและอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม และอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี แต่ละแปลงทดลองแบ่งเป็น 2 แปลงทดลองย่อย คือแปลงที่ไม่พ่น tolfenpyrad เป็นแปลงควบคุม และแปลงทดลองที่พ่น tolfenpyrad 16% W/V EC อัตรา 60 มิลลิลิตร ต่อน้ำ 20 ลิตร อัตราใช้น้ำ 120 ลิตรต่อไร่ พ่นสารทุก 5 วัน ติดต่อกัน 2 ครั้ง ก่อนทำแปลงทดลองได้ตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีวิเคราะห์ (method validation) โดยสกัดตัวอย่างด้วยวิธี QuEChERS (EN15662, 2008) และตรวจหาปริมาณสารพิษตอกค้างด้วยเทคนิคิควิดโครมาโทกราฟฟิแมสสเปกโตรมิเตอร์ (LC-MS/MS) พบว่ามีความแม่น (accuracy) ซึ่งได้จากการร้อยละการกลับคืน (%recovery) อยู่ในช่วง 91-97 มีความเที่ยง (precision) ซึ่งประเมินจากการร้อยละส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสัมพัทธ์ (%RSD) อยู่ในช่วง 2.0-5.9 มีปริมาณต่ำสุดที่สามารถตรวจวัดได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ (limit of quantification; LOQ) เท่ากับ 0.01 mg/kg และมีปริมาณต่ำสุดการตรวจวัดของเครื่องมือ (limit of detection; LOD) เท่ากับ 0.002 mg/kg ทดสอบการสลายตัวของ tolfenpyrad ในคน้ำที่ความเข้มข้น 0.1 mg/kg พบว่าสามารถเก็บตัวอย่างคน้ำได้นาน 360 วัน ในตู้แช่ (freezer) ที่อุณหภูมิ $-20 \pm 5^\circ\text{C}$ โดยไม่มีการสลายตัวของสารพิษตอกค้าง

หลังการพ่นสารครั้งสุดท้าย สุ่มเก็บตัวอย่างคน้ำทั้งจากแปลงควบคุมและแปลงทดลองที่ระยะเวลา 0, 1, 3, 5, 7, 10 และ 14 วัน มาสกัดและวิเคราะห์หาปริมาณสารพิษตอกค้าง พบร่วงตัวอย่างจากแปลงควบคุมทั้ง 6 แปลง ไม่พบสารพิษตอกค้าง tolfenpyrad ขณะที่ตัวอย่างจากแปลงทดลองที่ระยะเวลาเก็บเกี่ยวตั้งแต่ 0 ถึง 14 วัน พบสารพิษตอกค้างอยู่ในช่วง 0.04-24.58 mg/kg จากนั้นนำข้อมูลปริมาณสารพิษตอกค้างที่ได้มาประเมินด้วยโปรแกรม OECD calculator พิจารณาเสนอค่า MRL ของ tolfenpyrad ในคน้ำเท่ากับ 5 mg/kg ที่ระยะเวลาเก็บเกี่ยวปลดภัย (Pre harvest interval; PHI) 14 วัน นอกจากนี้ได้วิเคราะห์ตัวอย่างคน้ำจากแหล่งจานหน่ายและแหล่งเพาะปลูกทั้งหมด 19 จังหวัด จำนวน 104 ตัวอย่าง เพื่อเฝ้าระวัง (monitoring) การตอกค้างของ tolfenpyrad ในคน้ำ พบร่วงมีการตอกค้างของ tolfenpyrad ในคน้ำจำนวน 62 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 60 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด โดยพบปริมาณอยู่ในช่วง 0.01-5.47 mg/kg

ผลงานลำดับที่ 2

เรื่อง การพัฒนาและตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีวิเคราะห์สารพิษตอกค้างไดโนทีฟูแรน (dinotefuran) และอนุพันธ์ (metabolite) ในเนื้ออทุเรียน เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์หาปริมาณสารพิษตอกค้างจากการทดลองใช้ไดโนทีฟูแรน (dinotefuran) ในอทุเรียน

ทะเบียนวิจัยเลขที่ โครงการศึกษาข้อมูลปริมาณสารพิษตอกค้างจากการทดลองใช้ dinotefuran ในอทุเรียน เพื่อกำหนดมาตรฐานปริมาณสารพิษตอกค้างสูงสุด (MRL) ได้รับเงินทุนสนับสนุนจากสำนักกำหนดมาตรฐาน สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ปีงบประมาณ 2564

ระยะเวลาดำเนินการ (เดือน ปี พ.ศ. ที่ดำเนินการ) ตุลาคม 2564 - กรกฎาคม 2565

สัดส่วนของผลงาน

รายชื่อ/ตำแหน่ง/สังกัด ผู้ขอประเมิน/ผู้มีส่วนร่วมในผลงาน (ถ้ามี)	สัดส่วนของผลงาน (%)	รับผิดชอบในฐานะ
นางสาววาราณайн์ เจือสกุล ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ กลุ่มงานวิจัยสารพิษตอกค้าง กลุ่มวิจัยวัตถุมีพิษการเกษตร กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร	80	หัวหน้าการทดลอง
นายวีระสิงห์ แสงวรรณ ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ กลุ่มงานวิจัยสารพิษตอกค้าง กลุ่มวิจัยวัตถุมีพิษการเกษตร กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร	10	ผู้ร่วมการทดลอง
นายปิยะศักดิ์ อรรคบุตร ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานวิจัยสารพิษตอกค้าง กลุ่มวิจัยวัตถุมีพิษการเกษตร กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร	5	ผู้ร่วมการทดลอง
นางสาวชนิตา ทองแซม ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานวิจัยสารพิษตอกค้าง กลุ่มวิจัยวัตถุมีพิษการเกษตร กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร	5	ผู้ร่วมการทดลอง

เค้าโครงผลงาน (บทคัดย่อ)

พัฒนาและตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีวิเคราะห์สารพิษตกล้างไดโนทีฟูแรน (dinotefuran) และอนุพันธ์ (metabolite) 2 ชนิด “ได้แก่” 1-methyl-3-(tetrahydro-3furylmethyl) urea (UF) และ 1-methyl-3-(tetrahydro-3furylmethyl) guanidium dihydrogen (DN) ในเนื้อทุเรียนด้วยวิธี QuEChERS (Md. M et al., 2015) และ Infusion (Md. M et al., 2015) และตรวจหาปริมาณสารพิษตกล้างด้วยเทคนิคิคลิควิโดครามาโทกราฟฟีแมสสเปกโตรมิเตอร์ (LC-MS/MS) จากการศึกษาพบว่าวิธี QuEChERS สามารถใช้วิเคราะห์ปริมาณสารพิษตกล้างของ dinotefuran และ UF ได้โดยมีร้อยละการกลับคืนของการสกัดตัวอย่าง (%recovery) อยู่ในช่วง 81-94 และร้อยละส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสัมพัทธ์ (%RSD) อยู่ในช่วง 1.2-4.8 ในขณะที่วิธี Infusion ใช้วิเคราะห์ปริมาณสารพิษตกล้างของ DN ซึ่งมี %recovery อยู่ในช่วง 80-93 และ %RSD อยู่ในช่วง 4.0-5.6 จากนั้นตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีวิเคราะห์ (method validation) สารพิษตกล้างทั้ง 3 ชนิด ตาม parameter หลักที่สำคัญต่างๆ จากผลการศึกษาพบว่า dinotefuran, UF และ DN มีความเป็นเส้นตรง (linearity) อยู่ในช่วงความเข้มข้น 0.002-0.5 mg/kg โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.9999, 1 และ 0.9999 ตามลำดับ มีช่วงการใช้งานที่เป็นเส้นตรง (working range) อยู่ในช่วง 0.01-0.5 mg/kg โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.9991, 0.9989 และ 0.9999 ตามลำดับ มีความแม่น (accuracy) โดยประเมินจาก %recovery เฉลี่ยอยู่ในช่วง 80-96 และความเที่ยง (precision) ประเมินจาก %RSD อยู่ในช่วง 2.4-11.6 มีปริมาณต่ำสุดที่สามารถตรวจจับได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ (limit of quantification; LOQ) เท่ากับ 0.01 mg/kg และมีปริมาณต่ำสุดการตรวจจับของเครื่องมือ (limit of detection; LOD) ของ dinotefuran, UF และ DN เท่ากับ 0.002, 0.002 และ 0.003 mg/kg ตามลำดับ นอกจากนี้วิธีวิเคราะห์สารพิษตกล้างทั้ง 3 ชนิดไม่พบการรบกวนของ matrix อีกทั้งยังให้ความจำเพาะเจาะจงของการวิเคราะห์ที่สูง จากนั้นนำวิธีทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีวิเคราะห์แล้วไปทำปริมาณสารพิษตกล้าง dinotefuran, UF และ DN ในเนื้อทุเรียนจากตัวอย่างที่มาจากการทำแปลงทดลอง วิจัยสารพิษตกล้าง dinotefuran ในทุเรียน จากผลการทดสอบพบว่าตัวอย่างเนื้อทุเรียนจากแปลงทดลองทั้ง 2 แปลง ไม่พบสารพิษตกล้างทั้ง 3 ชนิด โดยมี %concurrent recovery เฉลี่ยอยู่ในช่วง 75-105 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์การยอมรับ ดังนั้นวิธีทดสอบนี้จึงสามารถนำไปใช้วิเคราะห์หาปริมาณสารพิษตกล้าง dinotefuran, UF และ DN ในเนื้อทุเรียนได้ โดยให้ผลการทดสอบที่มีความถูกต้อง แม่นยำและน่าเชื่อถือ

2. ข้อเสนอแนวคิด จำนวน 1 เรื่อง

เรื่อง ขยายขอบข่ายการตรวจวิเคราะห์ปริมาณสารพิษตกค้างในผลิตผลทางการเกษตรตามชนิดกลุ่มพีช (commodity group) ให้ตรงตามชนิดสารพิษตกค้างที่กำหนดให้ตรวจ (residue definition) เพื่อเพิ่มศักยภาพของห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO/IEC 17025:2017

3. ชื่อผลงานเผยแพร่ (ถ้ามี)

3.1 วิจัยปริมาณสารพิษตกค้างของอีมาเมกตินเบโนไซเอต (emamectin benzoate) ในคน้ำ เพื่อกำหนดค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษตกค้าง (MRL)

3.2 วิจัยปริมาณสารพิษตกค้างของโพรคลอร่าซในพริกเพื่อกำหนดค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษตกค้าง ครั้งที่ 5

3.3 วิจัยปริมาณสารพิษตกค้างของอะโซกซีสโตรบิน (azoxystrobin) ในคน้ำเพื่อกำหนดค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษตกค้าง (MRL)

3.4 การพัฒนาและตรวจสอบความไว้ได้ของวิธีวิเคราะห์สารพิษตกค้างเมโทฟีโนไซด์ (methoxyfenozide) ทีบูฟีโนไซด์ (tebufenozide) และโครมาไฟโนไซด์ (chromafenozide) ในผักที่มีน้ำและคลอร์ฟลอลสูง

3.5 วิจัยปริมาณสารพิษตกค้างของอะซีทามิพрид (acetamiprid) ในคน้ำ เพื่อกำหนดค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษตกค้าง

3.6 วิจัยปริมาณสารพิษตกค้างของ อินด็อกชาคาร์บ (indoxacarb) ในมะเขือเพื่อกำหนดค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษตกค้าง

3.7 วิจัยปริมาณสารพิษตกค้างของคลอแรนทรานิลิโพรล (chlorantraniliprole) ในพริก เพื่อกำหนดค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษตกค้าง

3.8 วิจัยปริมาณสารพิษตกค้างของคลอแรนทรานิลิโพรล (chlorantraniliprole) ในพริก เพื่อกำหนดค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษตกค้าง

3.9 วิจัยปริมาณสารพิษตกค้างของอีมาเมกตินเบโนไซเอต (emamectin benzoate) ในผักชีฝรั่ง เพื่อกำหนดค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษตกค้าง

3.10 วิจัยปริมาณสารพิษตกค้างของลูเฟนูรอน (lufenuron) ในกะเพราเพื่อกำหนดค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษตกค้าง

4. ชื่อเอกสารวิชาการ (ถ้ามี)

แบบการเสนอข้อเสนอแนวคิดการพัฒนาหรือปรับปรุงงาน

ชื่อผู้ข้อประเมิน นางสาววาราณีไหน เจ้อสกุล ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ (ตำแหน่งเลขที่ 1168)

สังกัด กลุ่มงานวิจัยสารพิษตอกด่าง กลุ่มวิจัยวัตถุมีพิษทางการเกษตร กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ของประเมินบุคคลเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ชำนาญการพิเศษ (ตำแหน่งเลขที่ 1168)

สังกัด กลุ่มงานวิจัยสารพิษตอกด่าง กลุ่มวิจัยวัตถุมีพิษทางการเกษตร กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

1. เรื่อง ขยายขอบข่ายการตรวจวิเคราะห์ปริมาณสารพิษตอกด่างในผลิตผลทางการเกษตรตามชนิดกลุ่มพืช (commodity group) ให้ตรงตามชนิดสารพิษตอกด่างที่กำหนดให้ตรวจ (residue definition) เพื่อเพิ่มศักยภาพของห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO/IEC 17025:2017

2. หลักการและเหตุผล

ปัญหาความปลอดภัยด้านอาหารนับได้ว่าเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ เนื่องจากในปัจจุบันประชาชนนิยมบริโภคสินค้าประเภทพืชก่อовор์แกนิก และ/หรือผักผลไม้ปลอดสารพิษ โดยมีความเข้าใจว่าผลิตผลทางการเกษตรเหล่านี้มีความปลอดภัยในการบริโภค เนื่องจากสะอาดและไม่มีการใช้สารเคมี แต่ในความเป็นจริงแล้วผักหรือผลไม้ปลอดสารพิษนั้น หมายถึงผักหรือผลไม้ที่มีระบบการผลิตที่ใช้สารเคมีหรือวัตถุมีพิษทางการเกษตรในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช รวมถึงใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อการเจริญเติบโตของพืช แต่ให้เว้นช่วงการใช้สารเคมีก่อนการเก็บเกี่ยว (Pre harvest interval; PHI) ซึ่งผลผลิตที่ได้อ้างยังมีสารเคมีหรือสารพิษตอกด่างเหลืออยู่แต่ไม่เกินปริมาณที่กำหนดไว้หรือเรียกว่าปริมาณสารพิษตอกด่างสูงสุดที่สามารถพบได้ (Maximum residue limit for pesticide; MRL) ซึ่งปริมาณสารพิษตอกด่างสูงสุดในผลิตผลและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรกำหนดให้มีหน่วยเป็นมิลลิกรัมสารพิษตอกด่างต่อกิโลกรัมสินค้าเกษตร (mg/kg) โดยแต่ละประเทศจะมีเกณฑ์การพิจารณาแตกต่างกันไป สำหรับประเทศไทยจะพิจารณากำหนดค่าโดยคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรของประเทศไทย ประกาศเป็นราชกิจจานุเบกษาเรื่องสารพิษตอกด่าง : ปริมาณสารพิษตอกด่างสูงสุด (มกช. 9002-2559) และที่เพิ่มเติม บัญชีหมายเลข 1 ปริมาณสารพิษตอกด่างสูงสุด (MRL) ประกาศ ณ วันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2560 โดยประกาศฉบับนี้ ครอบคลุมการกำหนดปริมาณสารพิษตอกด่างสูงสุดในสินค้าเกษตรที่ใช้เป็นอาหารและอาหารสัตว์ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์อ้างอิงในการผลิต การค้า และการควบคุมตรวจสอบสินค้าเกษตรที่ผลิตและส่งออก ส่วนระดับสากลจะอ้างอิงจากค่า MRL ของ Codex Alimentarilus (Codex MRL)

การปนเปื้อนของสารพิษตอกด่างในผักและผลไม้เกินเกณฑ์มาตรฐานยังคงเป็นปัญหาที่พบเห็นอยู่ตลอดในประเทศไทย ยกตัวอย่างในปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2566) กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้สุ่มเก็บตัวอย่างผักผลไม้สดจำนวน 144 ตัวอย่าง พบร่วมีการตอกด่างแต่ไม่เกินค่าที่กำหนด 11.8% และตอกด่างเกินค่าที่กำหนด 6.2% ซึ่งผักผลไม้ที่พบการตอกด่างเกินเกณฑ์มาตรฐานมากที่สุดคือ คะน้าและส้ม (เจาะลึกระบบสุขภาพ, 2566) อีกทั้งในผลิตผลทางการเกษตรที่สุ่มตรวจสอบมากจากพืชสารพิษตอกด่างในตัวอย่างมากกว่าหนึ่งชนิด ซึ่งสาเหตุหลักมาจากการใช้วัตถุมีพิษทางการเกษตรของเกษตรกรที่เกินอัตราที่กำหนดบนฉลาก ใช้ไม่เหมาะสมกับชนิดพืช หรือเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่ตรงตาม PHI ที่ระบุไว้ ซึ่งการตอกด่างของสารเคมีหรือสารพิษนิดต่างๆ ที่เกินเกณฑ์มาตรฐานส่งผลโดยตรงต่อผู้บริโภคและการส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศไทย

ปัจจุบันการวิเคราะห์หาปริมาณสารพิษตอกด่างหลายชนิดในการตรวจวิเคราะห์เพียงครั้งเดียวหรือที่เรียกว่า pesticide multi-residue เป็นวิธีที่ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลาย โดยส่วนมากนิยมสกัดตัวอย่างด้วยวิธี QuEChERS ซึ่งเป็นวิธีที่ทำได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และมีขั้นตอนไม่ยุ่งยากซับซ้อน และตรวจหาปริมาณด้วยเทคนิค GC-MS/MS หรือ LC-MS/MS ซึ่งเป็นเทคนิคที่มีความไวในการตรวจวิเคราะห์และสามารถตรวจวัดได้ในระดับไมโครกรัมต่อกิโลกรัม ($\mu\text{g/kg}$; ppb) วิธีการตรวจวิเคราะห์สารพิษตอกด่างไม่ว่าจะเป็นวิธีที่พัฒนาขึ้นมาใหม่หรือวิธีที่ปรับเปลี่ยนมาจากวิธีมาตรฐานจำเป็นต้องผ่าน

กระบวนการตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีวิเคราะห์ (method validation) ก่อนนำมาใช้วิเคราะห์ทดสอบในห้องปฏิบัติการ และเพื่อให้ได้ผลการทดสอบที่ถูกต้องและแม่นยำ จึงต้องมีการพิสูจน์หรือประเมินผลของ parameter ที่สำคัญต่างๆ ตามเกณฑ์ของ Analytical quality control and method validation procedures for pesticide residues analysis in food and feed SANTE11312/2021 เพื่อให้วิธีที่นำมาใช้วิเคราะห์ทดสอบมีความน่าเชื่อถือและเป็นไปตามมาตรฐานสากล

ตารางที่ 1 เกณฑ์การพิจารณา parameter ต่างๆ สำหรับการตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีวิเคราะห์ (method validation)

parameter	ความหมาย/หลักการ	เกณฑ์พิจารณา
Sensitivity/linearity	ตรวจสอบความเป็นเส้นตรงอย่างน้อย 5 จุด (ความเข้มข้น)	ความเข้มข้นที่ตรวจพบมีค่าเบี่ยงเบนไม่เกิน $\pm 20\%$ ของความเข้มข้นจริง
Matrix effect	เปรียบเทียบสัญญาณการตรวจวัดของ standard in matrix และ standard in solvent	คำนวณจากความชันของเส้นตรงไม่เกิน 20%
LOQ	ความเข้มข้นต่ำสุดที่สามารถวิเคราะห์ได้โดยผ่านการพิสูจน์ %recovery และ precision	$\leq \text{MRL}$
Specificity	สัญญาณการตรวจวัดของ reagent blank และ blank control samples	$\leq 30\%$ ของความเข้มข้นต่ำสุดที่รายงานได้ (reporting limit)
Recovery	ค่าเฉลี่ยร้อยละการกลับคืนของการสกัดตัวอย่าง	70-120%
Precision (RSD _r)	ร้อยละส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสัมพัทธ์ (RSD) ของแต่ละความเข้มข้น	$\leq 20\%$
Precision (RSD _{WR})	ความสามารถในการทำซ้ำของห้องปฏิบัติการที่มาจากการทำ method validation/verification	$\leq 20\%$
Robustness	ค่าเฉลี่ย %recovery และ RSD _{WR} ที่มาจากการทำ method validation/verification	70-120%, $\leq 20\%$
Ion ratio	ตรวจสอบข้อกำหนดสำหรับเทคนิค MS	Ion ratio จากตัวอย่างที่สกัดต้องไม่เกิน $\pm 30\%$ ของค่าเฉลี่ย calibration standard
Retention time	-	± 0.1 นาที

ห้องปฏิบัติการของกลุ่มงานวิจัยสารพิษตกค้าง กลุ่มวิจัยวัตถุมีพิษการเกษตร กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน ISO/IEC 17025:2017 โดยปัจจุบันมีวิธีทดสอบที่พัฒนาขึ้นมาใช้สำหรับวิเคราะห์ปริมาณสารพิษตกค้างในตัวอย่างผักและผลไม้ชนิดต่างๆ ได้แก่

1. การหาปริมาณสารพิษตกค้างในกลุ่มผักใบ และผลไม้ตระกูลส้ม โดยวิธี QuEChERS ด้วยเทคนิค LC-MS/MS
 2. การหาปริมาณสารพิษตกค้างในกลุ่มผักใบ ผลไม้ตระกูลส้ม มะเขือเทศ และมะม่วง โดยวิธี Ethyl acetate method ด้วยเทคนิค LC-MS/MS
 3. การหาปริมาณสารพิษตกค้างในมะม่วง โดยวิธี QuEChERS ด้วยเทคนิค LC-MS/MS
- จะเห็นว่าการตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างแต่ละวิธีนั้นสามารถทำได้ง่ายโดยใช้การสกัดตัวอย่างด้วยวิธี QuEChERS และ Ethyl acetate method ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ยุ่งยากและซับซ้อน ก่อนนำไปตรวจวัดด้วยเทคนิค LC-MS/MS ซึ่งครอบคลุมการตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างถึง 145 ชนิด แต่พบร้าสารพิษตกค้างที่ตรวจวิเคราะห์นั้นไม่รวมอนุพันธ์ (metabolite) ของ

สารพิษตกค้างบางชนิดที่กำหนดให้ตัวตรวจ ซึ่งตามประกาศของ นกช. 9002-2559 เรื่องสารพิษตกค้าง : ปริมาณสารพิษตกค้าง สูงสุด ได้กำหนดได้ว่าสารตกค้างในสินค้าเกษตรที่เกิดจากการใช้วัตถุมีพิษทางการเกษตรหมายความรวมถึงกลุ่มอนุพันธ์ของ วัตถุมีพิษทางการเกษตรนั้นด้วย ได้แก่ สารจากกระบวนการเปลี่ยนแปลง (conversion products) สารจากกระบวนการสร้าง และสลายที่เกิดจากการกระบวนการแตกตัวทางเคมี (metabolites) สารจากการทำปฏิกิริยา (reaction products) และสารที่ปนอยู่ในวัตถุอันตรายทางการเกษตร (impurities) ที่มีความเป็นพิษอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นสำหรับการวิเคราะห์สารพิษตกค้าง บางชนิดปริมาณการตกค้างของอนุพันธ์จะมีส่วนสำคัญมากเนื่องจากมีความเป็นพิษมากกว่า ซึ่งจะส่งผลต่อการกำหนด ปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุด (MRL) ของสารชนิดนั้นในผลิตผลทางการเกษตร อีกทั้งการหาปริมาณสารพิษตกค้างในมะม่วง โดยวิธี QuEChERS ด้วยเทคนิค LC-MS/MS สามารถวิเคราะห์หาปริมาณสารพิษตกค้างได้ถึง 129 ชนิด แต่ใช้ทดสอบในตัวอย่างมะม่วงเพียงชนิดเดียวเท่านั้น ดังนั้นจึงสมควรขยายขอบข่ายการตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้าง 129 ชนิดในผลิตผลทางการเกษตรตามชนิดกลุ่มพืช (commodity group) เพื่อให้ครอบคลุมกับตัวอย่างที่นำมาตรวจวิเคราะห์ อีกทั้งควรตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างตามชนิดที่กำหนดให้ตัวตรวจ (residue definition) เพื่อให้ได้ปริมาณการตกค้างจริงที่สามารถนำไปประกอบข้อมูลพิจารณากำหนดค่า MRL ได้ และตรงตามหลักสากล

3. บทวิเคราะห์/แนวความคิด/ข้อเสนอ และข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข

กลุ่มงานวิจัยสารพิษตกค้าง กลุ่มวิจัยวัตถุมีพิษทางการเกษตร กองวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร เป็นหน่วยงานหลักในการวิเคราะห์ทดสอบและทำแปลงทดลองวิจัยปริมาณสารพิษตกค้างในผลิตผลทางการเกษตร (ผัก ผลไม้ และรักษาพืช) โดยนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการพิจารณากำหนดค่า MRL ของประเทศไทย มีวิธีดำเนินการทำแปลงทดลองและวิเคราะห์หาปริมาณสารพิษตกค้างตาม Codex Guideline ที่เป็นมาตรฐานสากล และใช้วิเคราะห์สารพิษตกค้างตามหลักเกณฑ์ของ FAO Plant Production and Protection Paper 225 ซึ่งจะใช้การตรวจวิเคราะห์ในกลุ่มพืชตัวแทน (representative commodity) โดยสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของ Analytical quality control and method validation procedures for pesticide residues analysis in food and feed SANTE11312/2021 โดยแบ่งประเภทของกลุ่มพืช/ผลไม้ และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร สำหรับการวิเคราะห์ตัวอย่างไว้ 6 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่มีน้ำเป็นส่วนประกอบมาก (high water content)
2. กลุ่มที่มีความเป็นกรดและมีน้ำเป็นส่วนประกอบมาก (high acid content and water content)
3. กลุ่มที่มีน้ำตาลมากและมีน้ำเป็นส่วนประกอบน้อย (high sugar and low water content)
- 4a. กลุ่มที่มีไขมันมากและมีน้ำเป็นส่วนประกอบน้อยมาก (high oil content and very low water content)
- 4b. กลุ่มที่มีไขมันมากและมีน้ำเป็นส่วนประกอบปานกลาง (high oil content and intermediate water content)
5. กลุ่มที่มีแป้งและ/หรือโปรตีนมาก มีน้ำและไขมันเป็นส่วนประกอบน้อย (high starch and/or protein content and low water and fat content)
6. กลุ่มที่ไม่สามารถระบุได้/มีเอกลักษณ์ ("Difficult or unique commodities")

กลุ่มพืช/ผลไม้ และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรทั้ง 6 กลุ่มนี้ ยังสามารถแบ่งย่อยเป็นหมวดหมู่และสินค้าตัวแทนได้ตามตารางที่ 2 โดยส่วนมากจะเป็นผลิตภัณฑ์หลัก (major crop) ทางฝั่งทวีปอเมริกาและยุโรปเนื่องจากใช้พืชตัวแทนของประเทศแบบนั้นในการทดสอบ ส่วนสินค้าเกษตรของประเทศไทยสามารถนำหลักเกณฑ์มาจัดกลุ่มได้เช่นเดียวกัน โดยพิจารณาจากส่วนประกอบที่อยู่ในพืช/ผลไม้เป็นหลัก การจัดกลุ่มพืชสำหรับทดสอบวิเคราะห์ที่มีข้อดีคือสามารถเลือกพืชตัวแทนเพียงหนึ่งชนิดเป็นตัวอย่างเนื้อสาร (matrix) ในการตรวจสอบความใช้ได้ของวิเคราะห์ หลักการคือพิจารณาพืชจาก การจัดกลุ่ม (commodity group) เลือกหมวดหมู่ (typical commodity categories) จากนั้นเลือกพืช/ผลไม้ตัวแทน (typical representative commodities) เพื่อนำมาตรวจสอบความใช้ได้ของวิเคราะห์ (method validation)

ยกตัวอย่างเช่น สนใจวิเคราะห์สารพิษตกค้างหลายชนิด (pesticide multi-residue) ในกลุ่มพืชที่มีน้ำเป็นส่วนประกอบมาก (high water content) ในหมวดหมู่ผักใบและผลไม้สด จากนั้นเลือกตัวแทนพืชกลุ่มนี้คือผักกาดหอมเป็นตัวอย่างเนื่องจาก (matrix) นำมาตรวจสอบความใช้ได้ของวิเคราะห์ตามหลักเกณฑ์การพิจารณาตาม parameter ต่างๆ (ตารางที่ 1) ซึ่งวิเคราะห์ที่ผ่านการตรวจสอบความใช้ได้นี้ นอกจากจะนำมาใช้ตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างในผักกาดหอมแล้ว ยังสามารถนำไปใช้กับผักชนิดอื่นๆ เช่น กะเพรา และโภระพา ที่อยู่ในหมวดหมู่เดียวกันได้ โดยไม่จำเป็นต้องทำการตรวจสอบความใช้ได้ของวิเคราะห์ซ้ำอีก

ตารางที่ 2 การจัดกลุ่มสินค้าเกษตร (commodity group) สำหรับใช้ตรวจสอบวิเคราะห์

การจัดกลุ่ม (commodity group)	หมวดหมู่ (typical commodity categories)	สินค้าตัวแทน (typical representative commodities)
มีน้ำเป็นส่วนประกอบมาก (high water content)	ผลไม้ที่มีผลแบบแอปเปิล	แอปเปิล ลูกแพร์
	ผลไม้ผลเดี่ยวเมล็ดแข็ง	แอปเปิลคิวต เซอร์รี พีช
	ผลไม้อ่อนๆ	กล้วย
	พืชประเภทหอมสด	ต้นหอม ลีค (leeks)
	ผักบริโภคผล/ผลไม้ตระกูลแตง	มะเขือเทศ พริก แตงกวา เมล่อน
	ผักตระกูลกะหลា	กะหล่ำดอก กะหล่ำดาว กะหล่ำปลี บร็อกโคลี
	ผักใบและสมุนไพรสด	ผักกาดหอม ผักโขม กะเพรา โภระพา
	ผักที่บริโภคคำตันและก้าน	เขื่อยหรี หน่อไม้ฟรั่ง
	ถั่วสด	ถั่วฝักดูด ถั่วฝักดูดเมล็ดกลม ถั่วฝักดูดเมล็ดไม่มีกลม ถั่วแขก
	ใบของผักกรากและหัว	ชูการบีท/ผักกาดฝรั่ง และหัวบีท
มีความเป็นกรดและมีน้ำเป็นส่วนประกอบมาก (high acid content and water content)	เห็ดราที่บริโภคได้	เห็ดแซมปิญองหรือเห็ดกระดุม เห็ดมันปูใหญ่
	ผักกรากและหัว	ชูการบีท/ผักกาดฝรั่ง และหัวบีท แครอท มันฝรั่ง มันหวาน
	ผลไม้ตระกูลส้ม	เลมอน ส้มเปลือกกล่อน ส้มเปลือกไม่กล่อน
มีน้ำตาลมากและมีน้ำเป็นส่วนประกอบน้อย (high sugar and low water content)	เบอร์รีและผลไม้ผลเล็ก	สตรอเบอร์รี บลูเบอร์รี ราสเบอร์รี เคอแรนต์ แบล็ก อะงุน
	อ่อนๆ	กีวี สับปะรด รูบาร์บ
	น้ำผึ้ง ผลไม้อบแห้ง	น้ำผึ้ง ลูกเกด แอปเปิลคิวตอบแห้ง ลูกพุน แยม
มีไขมันมากและมีน้ำเป็นส่วนประกอบน้อยมาก (high oil content and very low water content)	น้ำมันตัน	วอลนัต เกลัด ชาเซลนัต
	เมล็ดที่ใช้ทำน้ำมัน	ตันไม้ที่ใช้ทำน้ำมัน ดอกทานตะวัน เมล็ดฝ้าย ถั่วเหลือง ถั่ว ฯ
	ผลิตภัณฑ์ของน้ำมันตันและเมล็ดที่ใช้ทำน้ำมัน	เนยถั่ว ทาฮีนี (tahini) อาเซลนัตเพสต์

ตารางที่ 2 การจัดกลุ่มสินค้าเกษตร (commodity group) สำหรับใช้ตรวจสอบวิเคราะห์ (ต่อ)

การจัดกลุ่ม (commodity group)	หมวดหมู่ (typical commodity categories)	สินค้าตัวแทน (typical representative commodities)
มีไขมันมากและน้ำเป็นส่วนประกอบปานกลาง (high oil content and intermediate water content)	น้ำมันจากน้ำมันต้น น้ำมันจากเมล็ดพืช และผลไม้ที่มีน้ำมัน	น้ำมันมะกอก น้ำมันคาโนลา น้ำมันดอกทานตะวัน น้ำมันฟักทอง
	ผลไม้ที่มีน้ำมันและผลิตภัณฑ์	มะกอก อโวคาโด และผลิตภัณฑ์เพลท (pastes) ที่มาจากการมะกอก อโวคาโด
มีแป้งและ/หรือโปรตีนมากและมีน้ำและไขมันเป็นส่วนประกอบน้อย (high starch and/or protein content and low water and fat content)	ผักถั่วแห้ง/ถั่วเมล็ดแห้ง	ถั่วปากอ้อ ถั่วไฮบริด cot (สีเหลือง/ขาว/ครีม)
	ธัญพืชและผลิตภัณฑ์ของธัญพืช	ข้าว ข้าวสาลี ไรย์ ข้าวบาร์เลย์ ธัญพืชชนิดปั่งข้าว เส้นพาสต้า
ไม่สามารถระบุได้/มีเอกลักษณ์ ("Difficult or unique commodities")	-	ฮอปส์ (hops) เมล็ดโกโก้ เมล็ดกาแฟ ชาเครื่องเทศ

อย่างที่กล่าวไปแล้วว่าการพิจารณากำหนดค่า MRL ตามหลักสากลนั้น จะต้องวิเคราะห์ปริมาณสารพิษต่อก้างให้ครบและตรงตามชนิดที่กำหนดให้ตรวจ (residue definition) ดังนั้นเพื่อให้วิทยาศาสตร์จากห้องปฏิบัติของกลุ่มงานวิจัยสารพิษต่อก้าง กลุ่มวิจัยวัตถุพิษการเกษตร ที่สามารถตรวจวิเคราะห์สารพิษต่อก้างได้ถึง 145 ชนิดในตัวอย่างผักและผลไม้ตามที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO/IEC 17025:2017 ให้มีความสมบูรณ์และครอบคลุมการตรวจวิเคราะห์ตามหลักสากล จึงสมควรเพิ่มขีดความสามารถของห้องปฏิบัติการโดยการขยายขอบข่ายวิทยาศาสตร์ของห้องปฏิบัติการที่ได้รับตามชนิดสารพิษที่กำหนดให้ตรวจ (residue definition) โดยพิจารณาสารพิษต่อก้างแต่ละชนิดตามข้อกำหนดปริมาณสารพิษต่อก้างสูงสุดที่ Codex กำหนดไว้ เพื่อให้สามารถนำวิธีไปใช้ทดสอบตัวอย่างได้โดยเกิดประโยชน์สูงสุด อย่างไรก็ตามการตรวจวิเคราะห์ชนิดและปริมาณสารพิษต่อก้างจากการใช้วัตถุพิษทางการเกษตรตาม residue definition พบฯสารบางชนิดที่เป็นอนุพันธ์ (metabolite) มีความยุ่งยากซับซ้อนในขั้นตอนการเตรียมตัวอย่างและไม่สามารถใช้เครื่องมือตรวจวัดชนิดเดียวกันได้สำหรับการวิเคราะห์ภายในครั้งเดียว นักวิจัยจึงจำเป็นต้องบูรณาการความรู้และความสามารถใช้เครื่องมือตรวจวัดคุณลักษณะของสารชนิดนั้น และปรับเปลี่ยนวิธีเตรียมตัวอย่างหรือเครื่องมือการตรวจวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับที่มีอยู่เพื่อพัฒนาศักยภาพของห้องปฏิบัติการจากขีดจำกัดต่างๆ นอกจากนี้ Codex มีการเปลี่ยนแปลง residue definition ของสารบางชนิด ดังนั้นจึงต้องติดตามตรวจสอบข้อมูลจาก Codex online database ให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้วิธีวิเคราะห์สารพิษตอกค้าง 129 ชนิด ในพีชตัวแทน (representative commodity) ตามชนิดกลุ่มพีช (commodity group) โดยวิธี QuEChERS ด้วยเทคนิค LC-MS/MS และได้วิธีตรวจวิเคราะห์อนุพันธ์ของสารพิษตอกค้าง 37 สาร ที่อยู่ในสารพิษตอกค้าง 129 ชนิด เพื่อให้ครอบคลุมชนิดสารพิษตอกค้างที่กำหนดให้ตรวจ (residue definition)

2. ขยายขอบข่ายวิธีทดสอบของกลุ่มงานสารพิษตอกค้าง กลุ่มวิจัยวัตถุมีพิษการเกษตร ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO/IEC 17025:2017 ให้ตรวจวิเคราะห์สารพิษตอกค้างแต่ละชนิดให้ครอบคลุมชนิดสารพิษตอกค้างที่กำหนดให้ตรวจ (residue definition) ได้แก่

2.1 ขยายขอบข่ายวิธีการตรวจวิเคราะห์อนุพันธ์ของสารพิษตอกค้าง 17 สาร ที่อยู่ในสารพิษตอกค้าง 52 ชนิด ในกลุ่มผักใบ และผลไม้ตระกูลส้ม โดยวิธี QuEChERS ด้วยเทคนิค LC-MS/MS

2.1 ขยายขอบข่ายวิธีการตรวจวิเคราะห์อนุพันธ์ของสารพิษตอกค้าง 8 สาร ที่อยู่ในสารพิษตอกค้าง 32 ชนิด ในกลุ่มผักใบ ผลไม้ตระกูลส้ม มะเขือเทศ และมะม่วง โดยวิธี Ethyl acetate method ด้วยเทคนิค LC-MS/MS

3. วิธีทดสอบที่ขยายขอบข่ายและพัฒนาขึ้นใหม่ สามารถนำมายใช้วิเคราะห์หารปริมาณสารพิษตอกค้างในตัวอย่างที่ได้จากการทำแปลงทดลองวิจัยปริมาณสารพิษตอกค้างของกลุ่มงานสารพิษตอกค้าง กลุ่มวิจัยวัตถุมีพิษการเกษตร

5. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. ได้ผลการทดสอบความใช้ได้ของวิธีวิเคราะห์สารพิษตอกค้างในกลุ่มพีชตัวแทน (representative commodity)
2. ได้วิธีมาตรฐานที่สามารถนำไปใช้วิเคราะห์หารปริมาณสารพิษตอกค้างที่ตรงตามชนิดสารพิษตอกค้างที่กำหนดให้ตรวจ (residue definition)
3. ได้ปริมาณสารพิษตอกค้างจากการทำแปลงทดลองวิจัยการใช้วัตถุมีพิษทางการเกษตร โดยใช้วิธีวิเคราะห์ที่พัฒนาขึ้นมาโดยผ่านการตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีแล้ว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการพิจารณากำหนดค่า MRL

(ลงชื่อ) 05

(นางสาววราณี เจือสกุล)

ผู้ขอประเมิน

(วันที่) ๗ / พ. ย. / ๒๕๖๗